

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra germanistiky

Bakalářská práce

Historie a současnost česko-rakouských vztahů na Novobystřicku

The Past and Present of Czech-Austrian relations in the region of Nová Bystřice

Gabriela Dvořáková

3. ročník

Český jazyk a německý jazyk se zaměřením na vzdělání

doc. PaedDr. Hana Andrášová, Ph.D.

2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 20.4.2019

Podpis studenta

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí paní doc. PaedDr. Haně Andrášové, Ph.D. za odborné vedení práce a cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat Městskému úřadu v Nové Bystřici za vypůjčení Kroniky města a panu místostarostovi Mgr. Jiřímu Zimolovi za věcné připomínky, Základní a Mateřské škole v Nové Bystřici za vypůjčení Kroniky školy a panu Mgr. Václavu Šilhanovi a paní Mgr. Janě Dvořákové za cenné informace o česko-rakouských projektech, panu Bc. Milanu Garhoferovi za informace o Sboru dobrovolných hasičů v Nové Bystřici a panu Miroslavu Chytkovi za informace o Mezinárodním orchestru Jindřichův Hradec-Gmünd.

Anotace

Jako studentku germanistiky a rodačku z Nové Bystřice mne zajímalo, jak se česko-rakouské vztahy vyvíjely v minulosti a v současnosti, zda pronikají i do problematiky školství, místních zájmových spolků a jakým způsobem pracuje Městský úřad s okolními obcemi v Rakousku. Nejdříve je v této práci nastíněno historické složení obyvatelstva a vztahy mezi obyvateli na Novobystřicku, dále historie školství na Novobystřicku, zaměření nynější základní školy v Nové Bystřici a spolupráce s rakouskými školami, která se odehrává od roku 1990. Pozornost jsem věnovala též spolupráci zájmových spolků s Rakouskem reprezentovanou Sborem dobrovolných hasičů z Nové Bystřice a Mezinárodním hudebním orchestrem, který sídlí v Jindřichově Hradci, ale jeho největší propagátor a dirigent je rodákem z Nové Bystřice. Hlavním cílem práce bylo posoudit česko-rakouské vztahy na konkrétních případech v zájmovém území Novobystřicka.

Abstract

As a student of German studies and a native of Nová Bystřice, I have always been interested in how Czech-Austrian relations evolved in the past, how they are currently evolving, whether they also intervene into the issues of education and local interest groups and how the Municipality from that area works with neighbouring municipalities in Austria. First, the historical composition of the population and their relations in Novobystřice is outlined in my thesis, then the history of education in the region of Nová Bystřice, and finally the specialization of the current elementary school in Nová Bystřice and long-term cooperation with Austrian schools, which has been taking place since 1990. From the interests groups I the International Music Orchestra, which is based in Jindřichův Hradec, but its greatest promoter and conductor is a native of Nová Bystřice. The main aim of the thesis is to assess the Czech-Austrian relations on specific cases in the area of interest in the Nová Bystřice region.

Abstrakt

Als Studentin der Germanistik, die in der Stadt Nová Bystřice geboren ist, interessierte ich mich dafür, wie sich die tschechisch-österreichischen Beziehungen in der Vergangenheit entwickelten und auch in der Gegenwart entwickeln. Besonders interessant ist dabei, inwiefern diese internationalen Verflechtungen in die Fragen der Bildung, der lokalen Interessengruppen und der Zusammenarbeit der Gemeinden mit den umliegenden Gemeinden in Österreich vorgedrungen sind. Zunächst werden die historische Zusammensetzung der Bevölkerung, ihre Beziehungen und die Bildungsgeschichte in der Region Nová Bystřice, als auch der Schwerpunkt der aktuellen Grundschule in Nová Bystřice und die seit 1990 bestehende langjährige Zusammenarbeit mit österreichischen Schulen skizziert. Aus den Interessensgruppen habe ich die Freiwillige Feuerwehr Nová Bystřice und das Internationale Musikorchester gewählt. Das Orchester hat seinen Sitz in Jindřichův Hradec, aber sein größter Förderer und Dirigent kommt aus Nová Bystřice. Das Hauptziel der Bachelorarbeit ist eine Einschätzung der tschechisch-österreichischen Beziehungen in ausgewählten Bereichen speziell die Region Nová Bystřice betreffend.

Obsah	strana
1. Úvod.....	8
1.1. České pohraničí a jeho znaky	8
1.2. Přeshraniční projekty	9
2. Novobystřicko.....	10
2.1. Historie Nové Bystřice jako centrum území Novobystřicka	10
2.2. Historie a zásadní proměny česko-rakouských vztahů na Novobystřicku	12
2.3. Historie česko-rakouské spolupráce – Město Nová Bystřice	13
2.3.1. Infocentrum – Impuls centrum	15
3. Školství na Novobystřicku	18
3.1. Základní škola v Nové Bystřici	18
3.2. Malotřídní školy na Novobystřicku	19
3.3. Charakteristika základní školy v Nové Bystřici	21
3.4. Česko-rakouské kontakty mezi školami v 80. a 90. letech minulého století.....	21
3.5. Spolupráce ZŠ a MŠ Nová Bystřice se ZŠ v Heidenreichsteinu (Hauptschule)	22
3.5.1. Projekt Dobrý den, sousede – Guten Tag, Nachbar!.....	23
3.5.2. Projekt Advent na hranici 2008	24
3.5.3. Projekt IB_KE M00128 „Interkulturní vzdělávání dětí a dospělých“	25
3.5.4. Projekt IB – KSP M00228 Interkulturní vzdělávání dětí, žáků a pedagogů.	27
3.5.5. Projekt BIG ATCZ5	28
3.6. Spolupráce novobystřické školy s Volksschule Reingers	28
3.7. Spolupráce novobystřické školy s Volksschule Litschau.....	29
3.8. Spolupráce MŠ ve Slavonicích s rakouskou obcí Thaya	30
4. Spolupráce dobrovolných hasičských sborů	31
5. Spolupráce místních orchestrů.....	33
Závěr.....	36

Resume	37
Seznam literatury.....	38

1. Úvod

Práce se zabývá česko-rakouskými vztahy na území Nové Bystřice. Jejím cílem práce je přispět k diskuzi o problému klesajícího zájmu Čechů o výuku německého jazyka v českých školách. Kořeny tohoto problému lze hledat i v proměnách vztahu mezi Čechy a Rakušany, resp. i Němci. Pokles zájmu o výuku němčiny lze zaznamenat i v oblastech, ve kterých je znalost jazyka komunikačním prostředkem umožňujícím rozvoj společnosti i rozvoj území. Novobystřicko se potýká s efektem existující jazykové hranice, která je dnes i hranicí státní na rozsáhlém území jižních Čech.

V bakalářské práci je nejdříve popsáno území okolo hranic se svými specifickými znaky a problémy. K nápravě těchto nedostatků slouží různé projekty, nejčastěji financované z Evropské unie. Právě vstup do Evropské unie (2004) přinesl mnoho změn ve vztazích mezi sousedními státy. Reakce českých obyvatel na tuto skutečnost byla více než příznivá a tímto rokem se začala opět více rozvíjet spolupráce mezi českými a rakouskými subjekty na Novobystřicku trvající až do dnešních dní (Chromý, 2019).

Hlavními popisovanými subjekty v této práci jsou Městský úřad v Nové Bystřici a Základní a Mateřská škola Nová Bystřice, přičemž je nastíněna spolupráce od přelomového roku 1989 do současnosti. Při sestavování této práce bylo použito zápisů z kroniky města, okolních obcí a školy. Některé materiály byly získány od pamětníků a účastníků těchto projektů.

Hlavní částí této práce tvoří historie česko-rakouských vztahů na místní základní škole. Jako studentku germanistiky mě tato oblast velice zajímala.

1.1. České pohraničí a jeho znaky

Území Nové Bystřice a okolí patří do česko-rakouského pohraničí, podle přílivu obyvatel po 2. světové válce se dá mluvit o pohraničí nově osidlovaném, jelikož německy mluvící obyvatelstvo odešlo a na toto území přicházelo české obyvatelstvo. Sousedním státem je Rakousko, tedy stát Evropské unie: Pro rozvoj vzájemné spolupráce mezi oběma státy slouží zejména program Interreg. Po roce 1989 došlo k rozvoji přeshraničních kontaktů jak formální formou – spolupráce euroregionů, škol, úřadů, tak i neformální formou – cesty za nákupy, nová přátelství, zájem o práci v sousedním státě (Jeřábek, 2004, s. 20).

1.2. Přeshraniční projekty

Přeshraniční projekty mají přispět k tomu, aby se zabránilo izolaci některých okrajových regionů států Evropské unie. Do těchto projektů se zapojují samotní obyvatelé těchto oblastí a jejich iniciativu se snaží unie podporovat. Jednotlivci nejlépe znají situaci v daném prostředí. Oblasti kolem hranice státu patří do znevýhodněného prostředí díky různým faktorům, např. nedostatek kvalitní infrastruktury, nižší vybavenost institucí a vzdělávacích zařízení, nemožnost plynulosti volného obchodu. Všichni členové Evropské unie mohou využít finanční podporu a rozvíjet svá území už od devadesátých let 20. století. Česká republika se do přeshraničních projektů zapojila už před svým vstupem do Evropské unie, zejména díky projektu Phare. Tato pomoc byla určena státům, které se na vstup do unie teprve připravovaly.

Mezi hlavní cíle všech projektů patří zlepšení sousedských vztahů, poznání kulturního života v sousední zemi navázání nových přátelství, rozvoj podnikání, obchodu a cestovního ruchu. D. Bohuslav a P. Chromý rozdělují tyto projekty do tří oblastí. Jsou to oblasti ekonomické, kulturní a informační. Ekonomická oblast zahrnuje projekty v rámci podnikání, rozvoje menších firem, ale i finance na výstavbu silnic a vodních ploch. Kulturní oblast zajišťuje setkávání žáků z různých škol a jejich výměnné pobyty, pořádání kulturních a sportovních událostí pro širokou veřejnost. Do informační oblasti patří výroba informačních panelů, ukazatelů, turistického značení, turistických stezek, shromažďování a propagování informačních prospektů a materiálů (Bohuslav, 2005, s. 130).

V této práci jsem se věnovala zejména projektům spadající do oblasti kulturní a informační.

2. Novobystřicko

Novobystřicko se nachází v okrese Jindřichův Hradec v jižních Čechách nedaleko rakouských hranic. V historii se v těchto místech setkávaly tři země – Čechy, Morava a Dolní Rakousy. Název dostala tato oblast od města Nová Bystřice (německy Neu Bistritz). Dodnes se zde zachovaly tři bývalé hraniční přechody do Rakouska – Nová Bystřice-Grammetten, určený pro všechna motorová vozidla, Smrčná-Haugschlag a Artoleč-Hirschenschlag, oba dva sloužily pouze pro pěší a cyklisty. Motorovými vozidly můžeme do Rakouska dojet i přes nedaleký Chlum u Třeboně-Schlag, přes Košťálkov-Kleintaxen a pak až přes Slavonice-Fraters, které leží 20 km východním směrem od Nové Bystřice. Nová Bystřice leží v oblasti tzv. České Kanady a v euroregionu Silva Nortica (poslední euroregion, který v Česku vznikl).

2.1. Historie Nové Bystřice jako centrum území Novobystřicka

Nová Bystřice patří k menším městům, v roce 2018 zde žilo 3 309 obyvatel. Historie města sahá až do 12. století, kdy se v dobové kronice píše, že roku 1175 vznikla osada s názvem Vistritz, která patřila raabskému hrabství v Dolních Rakousech. Rod Zöbingů dostal na počátku 13. století dnešní Novobystřicko pod svoji nadvládu a nechal zde postavit hrad Landštejn (nedaleko Bystřice) (Jirásko, 2011, s. 12).

Až za vlády Přemysla Otakara II. se území připojilo zpět k českému království. Hrad Landštejn se stal centrem a sídlem příslušníků treboňsko-landštejnské větve Vítkovců. Status města získala Bystřice za vlády Jana Lucemburského roku 1341. Při husitských válkách bylo toto město vypáleno Janem Žižkou, posléze bylo znovuobnoveno a od té doby nese název Nová Bystřice (Jirásko, 2011, s. 13).

Revoluční rok 1848 přinesl změny i pro Novou Bystřici. Jindřichův Hradec se stal roku 1850 okresním hejtmanstvím, které bylo rozděleno na dva sousední okresy – okres jindřichohradecký a okres novobystřický. Toto rozdělení vydrželo až do roku 1938, kdy velká část Nové Bystřice byla odtržena a připadla k sudetoněmeckému okresu – Der Kreis Neubistritz. Až po 2. světové válce byly státní hranice vráceny do původního stavu (Jirásko, 2011, s. 14).

Při studiu přehledu historie území mě napadla otázka. Byla Nová Bystřice spíše německá či česká? Na tuto otázku jsem dostala odpověď při přednášce v Nové Bystřici. Podle historičky a kastelánky hradu Landštejn, paní Mgr. Elišky Niedrové, která tuto přednášku vedla, byly veškeré kontakty mezi obyvatelstvem převážně německé. Paní Niedrová prostudovala mnoho

kronik a historických knih a je zřejmé, že obyvatelstvo Novobystřicka do roku 1945 nikdy české nebylo. Většinu vždy tvořili německy hovořící obyvatelé.

Paní E. Niedrová začala svou přednášku krátkým náhledem do pravěku a z tohoto období, tedy mladší doby kamenné, prý existuje nález pazourku, který se našel při archeologických průzkumech přímo na našem území Novobystřicka. Při stěhování národů přišli Slované a vytlačili zde sídlící Germány. To, co se zde z této doby dochovalo, jsou slovanská jména místních obcí – „Vistritz“ (Bystřice), „Lítš“ (Litschau) a Raabs.

Nemůžeme přesně říci, zda Bystřice v 10. století patřila k Východní marce, či počínající dynastii Přemyslovců. Hranice jsou zde nejasné. I podle zkoumání několika obrázků map nemůžeme dojít k jednoznačnému závěru. Na všechny světové strany v Nové Bystřici se tyčí vrchovina, ovšem na jih ne. Zde se nám naskýtá krásný průhled do krajiny, proto by se dalo říct, že i mnoho vlivů a obyvatel přicházelo právě odtud, z jihu.

Centrem zdejších Němců byla Nová Bystřice, čítající před 1. světovou válkou kolem 3000 obyvatel, ostatní německé obyvatelstvo žilo ve venkovských obcích, kde se věnovalo převážně zemědělství. Proto byla také až do poloviny 30. let nejsilnější německou politickou stranou v okrese agrární strana (Bund der Landwirte). V následném krizovém období se však většina Němců přiklonila k Sudetoněmecké straně a podporovala její politiku, včetně snahy o připojení k Německu. Vyvrcholením krize byla Mnichovská dohoda z 30. září 1938, jejíž tragické důsledky pocítilo také Jindřichohradecko. V německém záboru se v jindřichohradeckém okrese ocitlo 58 obcí s více než 19 000 obyvateli. Následná šestiletá nacistická okupace a válečné události pak znamenaly definitivní roztržku mezi českým a německým obyvatelstvem, které vedlo až k rozhodnutí vysídlit po válce německé obyvatelstvo z českých zemí.

28. 5. 1945 přišli na naše území Novobystřicka ozbrojení partyzáni a vyháněli Němce z obcí Mních, osady Obora, Albeře a Artoleče. V tento den opustilo území nejméně 600 obyvatel, v následujících dnech přes 4 500. U rybníka Osiky byl zbudován zajatecký tábor pro Němce. V ten samý čas se uzavřely hranice s Rakouskem. Zbyly zde opuštěné domy, které začali osidlovat čeští obyvatelé z vnitrozemí. Do pěti let byla okolo hranic vybudována tzv. Železná opona.

Po válce byly německé podniky převedeny do vlastnictví českých závodních výborů (Niedrová, 2018).

2.2. Historie a zásadní proměny česko-rakouských vztahů na Novobystřicku

Česko-rakouské vztahy mají dlouhé dějiny, jejich kořeny lze hledat ve středověku, tedy v období, kdy byla oblast Novobystřicka osidlována jak z českého vnitrozemí, tak z jihu Rakouska.

Novobystřicko je ukázkovým příkladem pohraničí, ve kterém docházelo k protínání slovanského a německy mluvícího obyvatelstva. To lze vyčíst i z názvu sídel – původ některých názvů je slovanský, jiných německý.

Další významnou etapou česko-rakouských vztahů bylo více než tři staletí trávající „soužití“ Čechů s Rakušany v rámci Habsburské monarchie. Česko-rakouská hranice byla hranicí mezi historickými zeměmi a měla povahu spíše správní hranice (podobně jako dnešní hranice mezi našimi kraji, či spolkovými zeměmi v Rakousku). K zásadním proměnám česko-rakouských vztahů došlo zejména v průběhu 20. století. Právě události 20. století mnohdy i dosud ovlivňují vzájemné vztahy mezi Čechy a Rakušany v mezinárodním měřítku, ale i v mikroregionálním měřítku v příhraničí – tedy i v oblasti Novobystřicka a rakouského Waldviertelu (Nováček, 2012, s. 1).

Rozpad Rakouska-Uherska přinesl vznik samostatného Československa a Rakouské republiky v roce 1918. Před první světovou válkou patřilo území Novobystřicka k rozsáhlé hospodářsky dlouhodobě slabé, venkovské, intenzivně zemědělsky využívané oblasti. Změna funkce hranice, kdy se stala hranicí mezi dvěma státy, znamenala narušení dosavadní kontinuity vývoje území. Do Novobystřicka – osídleného převážně německy hovořícím obyvatelstvem – přicházeli českoslovenští úředníci (Nováček, 2012, s. 3).

Dalším významným zásahem do života příhraničního území byly události předcházející druhé světové válce. Oslabení česko-rakouských vztahů souviselo s rostoucím napětím mezi Čechy a Němci zejména ve 30. letech. Rakušané se hlásili k Německu. Po obsazení pohraničí po Mnichovském diktátu bylo Novobystřicko připojeno k Dolnímu Rakousku.

A zásadní bodem pro ještě větší propad česko-rakouských vztahů byly události poválečné. Německy mluvící obyvatelstvo bylo vysídlováno, jejich sídla byla likvidována a chudý kraj osidlovalo české obyvatelstvo. Vesnice zanikaly a s nimi se měnila i celá krajina. Celkový prostor okolo hranice byl ovlivněn politickými změnami v Československu v roce 1948 zřízením tzv. Železné opony (Pačisková, 2001, s. 53).

Železná opona vytvořila významnou bariéru vztahů. Mírné oteplení přišlo v 60. letech v období tzv. Pražského jara. Hranice se stala více průchodnou, k čemuž napomohlo otevření nových hraničních přechodů na česko-rakouské hranici (Jeřábek, 2000, s. 6). V případě našeho zájmového území se otevřel hraniční přechod Nová Bystřice-Grametten.

Zásadní změna přišla po pádu komunistického režimu v Československu. Politické změny v listopadu 1989 nastartovaly novou etapu česko-rakouského soužití i na území Novobystřicka.

V období posledních tří dekad lze rozlišit období, ve kterých se povaha česko-rakouských vztahů měnila. Počáteční euforie, znovuobjevování sousedů, snaha o snížení důsledků bariéry a počátky formování novodobé přeshraniční spolupráce se formulovaly v souvislosti s přípravou a vlastním vstupem nejprve Rakouska, následně Česka do Evropské unie (Jeřábek, 2000, s. 7).

2.3. Historie česko-rakouské spolupráce – Město Nová Bystřice

Město Nová Bystřice spolupracuje se sousedním Rakouskem už od minulého století. Na začátku 90. let byla snaha navázat kontakty a zahájit tradici partnerství. Po prozkoumání veškerých materiálů je patrné, že největší kontakty byly navázány po roce 2004, tedy po vstupu do Evropské unie. To ale neznamená, že by do té doby žádné kontakty se sousedním státem neexistovaly. V následujících odstavcích jsou zdokumentovány veškeré kontakty, akce, setkání a sportovní utkání za období od roku 1989 do současnosti.

Do roku 1989 byla hranice do Rakouska uzavřena. Na plynulost pohybu přes hranice dohlíželi zaměstnanci oddělení pasové kontroly, celní správy a útvaru pohraniční stráže. Modernizace se dočkal přechod Nová Bystřice-Grametten roku 1998-1999, kdy byly budovy z rakouské strany propojeny s českou stranou, bylo vybudováno nové sociální zázemí a zlepšily se i pracovní podmínky pro všechny zaměstnance (Kronika města, s. 551)¹.

Fotbaloví nadšenci sehráli první zápas už v roce 1990 proti staré gardě z rakouského Kautzenu a rakouští vyhráli 4:3 (Kronika města, s. 228). Tento zápas se zalíbil a místní dorostenci uspořádali turnaj, kterého se zúčastnil i tým z Waidhofenu. Žáci Jiskry Nová Bystřice se roku 1999 zúčastnili mezinárodního turnaje ve Wolfsbergu v Rakousku, kde uhráli zápasy nejen proti týmům z Rakouska, ale i z Německa a ze Slovenska (Kronika města, s. 541).

¹ Citace Kroniky města Nová Bystřice uváděna v práci vždy takto: (Kronika města, strana)

Roku 1990 započala i série Běhů Železnou oponou, která se konala vždy prvního května a účastnili se ho jak sportovci z Nové Bystřice, tak i z nedalekého Jindřichova Hradce a z druhé strany z Haugschlagu a Gmündu. Běh startoval z Nové Bystřice. Prvního ročníku se celkem zúčastnilo 400 běžců. Trať byla vytyčena z Nové Bystřice, přes zaniklou obec Mnich, přes státní hranici u Griessbachu a dále podél hranice do Haugschlagu. V Haugschlagu bylo pro všechny připraveno malé občerstvení a prohlídka místního golfového hřiště. Dále běžci pokračovali zpět přes Smrčnou do Nové Bystřice. Už zde se objevila myšlenka, že by právě mezi Haugschlagem a Smrčnou mohl být otevřen přechod pro pěší a cyklisty (Kronika města, s.238-239). Při třetím ročníku Běhu, roku 1992, byl uspořádán Country bál v kulturním domě Koruna v Nové Bystřici (Kronika města, s. 290), následující dva roky na fotbalovém hřišti v Haugschlagu.

5. května 1990 se konala poutní jízda – Wallfahrt pod názvem „Kristus je náš mír“. Z Rakouska byly vypraveny dva autobusy z téměř třiceti obcí do nedalekého Kláštera u Nové Bystřice. V místním kostele se konala pobožnost v němčině. Tato akce se postupně stávala také tradicí a kostel byl vždy zaplněn (Kronika města, s. 239-240).

V srpnu 1990 se uskutečnila první schůzka starostů rakouských obcí v Nové Bystřici. V tuto dobu byl starostou pan Bohumil Chlanda. Hlavními body byla spolupráce mezi rakouskými a českými obcemi. Starostové se dohodli na konání „Jízdy přátelství“ z rakouského Gmündu přes Novou Bystřici až do Jindřichova Hradce. Zde byl vysloven požadavek na propojení úzkokolejné dráhy z Nové Bystřice do Litschova (dnešní Litschau). Není to první zmínka o tomto propojení. V kronice města je zápis už z roku 1891, při začátku stavby úzkokolejné trati a následně byl tento požadavek projednáván za první republiky. Projekt nebyl do dnešního dne uskutečněn. Všichni starostové vyslovili přání společné pohlednice ze všech čtyř obcí, která by byla k prodeji na Novobystřicku i na druhé straně hranice a ukazovala by krásy těchto obcí (Kronika města, s. 244-245). V následujících letech projednávali zvýšení turistického ruchu v našem regionu, ale i nezaměstnanost a finanční problémy. Zabývali se chátráním objektů nedaleko hranic, zlepšením a propojením cyklotras mezi jednotlivými městy i zbudováním rekreačních míst. Vždy zhodnotili minulou turistickou sezonu, připravili výstavu s názvem Regiontur 96, která se konala v Brně roku 1996 (Kronika města, 495).

Roku 1992 byla vydána brožura s názvem „Nová Bystřice“. Sloužila k připomenutí minulosti a současnosti města. Byla napsána dvojjazyčně, tudíž i pro turisty z Rakouska. K lepším vztahům přispěla i výstava s názvem 75 let státní hranice a 5 let otevření rakousko-české hranice v roce 1994 v Kautzenu (Kronika města, s. 377-378). Materiály dodala i obec Nová

Bystřice, Slavonice a Staré město pod Landštejnem. Výstava byla k vidění od 11. září a v lednu 1995 byla přesunuta do Nové Bystřice. Na tuto akci navázala Akademie Waldviertel, která uspořádala taktéž výstavu s názvem „Kultura na hranicích“, a tato výstava byla postupně po celý rok 1995 k vidění ve větších městech České republiky a Rakouska (Kronika města, s. 429-430).

V roce 1991 se v Nové Bystřici usídlila jako jedna z prvních rakouská firma Creation-Stummer. V dřívějších letech ji vlastnila mateřská provozovna se sídlem v Linzi. Zaměstnankyně, převážně Češky, šily kojenecké prádlo a oblečení za dozoru mistrové z Rakouska a veškerý sortiment byl expedován do prodejen v Rakousku. Při přestěhování této firmy do bývalé budovy Lidových milic byl od firmy předán zastupitelstvu příspěvek 40 000 šilinků, které byly využity na opravu kostela (Kronika města, s. 397). Tato firma se v Nové Bystřici nachází dosud, nyní pod názvem NB-Textil.

17. července 1994 se konal první koncert dechové hudby za účasti místní hasičské kapely a muzikantů z Kautzenu. Koncert se konal na náměstí v Nové Bystřici. (Kronika města, s. 409)

2.3.1. Infocentrum – Impuls centrum

Založení tohoto centra roku 2002 iniciovala rakouská strana a chtěla tímto krokem posílit kontakty na obou stranách hranice a vybudovat jakousi síť těchto center, které se budou starat o rozvoj nejen města, ale i celého území a budou pořádat nejrůznější akce. V Nové Bystřici tak vznikl projekt Advent na hranici a vznešen požadavek o otevření hraničního přechodu pro pěší a turisty ve Smrčné. Byla zde snaha o propojení obou stran hranice naučnými stezkami, cyklistickými trasami, zlepšení vztahů mezi fotbalovými, volejbalovými a golfovými kluby, mezi školkami, školami, ale i knihovnami (Kronika města, s. 606). V následujících letech (do roku 2011) se kontakty ještě prohlubovaly, vzniklo Impuls centrum v Litschau, došlo k propojení institucí z veřejné sféry, podniků, neziskových organizací, ale i jednotlivců, kteří hledali vhodného partnera pro své podnikání na rakouské straně (Kronika města, s. 684-685).

Roku 1998 byl do vedení města zvolen pan Mgr. Jiří Zimola, který hned na prvních setkáních uvedl, že jeho cílem je zvýšení spolupráce s rakouskou stranou ve všech směrech. Proto jeho první návštěva vedla k panu starostovi do obce Haugschlag, kde se oba domluvili, že by byli moc rádi, kdyby se otevřel hraniční přechod Smrčná-Haugschlag pro pěší a turisty (Kronika města, s. 555). Tato akce proběhla za dohledu koordinátorky Mgr. Venduly Šilhanové z Impuls centra v roce 2002 a nesla název „Taková normální sousedská návštěva“. Zúčastnili

se jí občané z různých obcí na české i rakouské straně a zapojili se i členové obou golfových klubů Nová Bystřice a Haugschlag. Starostové při slavnosti pronesli svůj projev symbolicky na dřevěných štafích postavených přes závoru. Celé dění natáčela rakouská televize (Kronika města, s. 588).

Pro potvrzení dobrých vztahů a překonání událostí z minulosti se v červnu 2002 konal v Reingers přátelský večer s názvem Nová Bystřice-Reingers aneb „Život na hranici“, při němž vystoupil i pan starosta Jiří Zimola a pronesl pár slov o minulosti regionu, ale i o plánech do budoucna. Večer obohatil i rodák z Kautzenu Niklas Perzi², který studoval několik let historii v Praze a je autorem mnoha publikací o vztazích mezi Čechy a Rakušany (Kronika města, s. 585-586).

Velkou událostí se stalo otevření golfového hřiště Nová Bystřice už v roce 2001, ale i otevření sousedního většího osmnáctijamkového hřiště Mnich v roce 2004 (Kronika města, s. 663). Celý resort leží těsně na hranici s Rakouskem a je téměř propojen s golfovým hřištěm v Haugschlagu. Hráči mohou se svými golfovými vozíky bezpečně a rychle navštěvovat oba dva resorty, to přináší velkou návštěvnost jak na české straně, tak i na rakouské.

1. května 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie a při této příležitosti byl v Nové Bystřici uspořádán cyklovýlet přes Hůrky, Klášter, Albeř, Artoleč až ke hranicím, kde se čeští občané setkali s rakouskými a společně vyrazili na náměstí do Nové Bystřice, kde byla vztyčena vlajka Evropské unie. Své projevy pronesli starostové obou měst a poslanec rakouského parlamentu. Odpolední program zahájili parašutisté seskokem s rakouskou a českou vlajkou na fotbalové hřiště, kde proběhlo netradiční utkání mezi staršími pány z Nové Bystřice a Heidenreichsteinu (Kronika města, s. 660-661).

Během roku 2005 se uskutečnilo několik benefičních koncertů, jejichž výtěžek byl věnován na vysokozdviznou plošinu pro handicapované žáky do místní základní školy. Na koncertu vystoupili hudebníci z Čech i Rakouska, Regionální smyčcový orchestr severního Waldviertlu a Jazz Collegium (Kronika města, s. 613).

Pro občany města bylo důležité podepsání partnerské smlouvy mezi Novou Bystřicí a Heidenreichsteinem. Oba dva starostové si při schůzce přáli, aby všichni obyvatelé zapomněli na staré křivdy z minulosti a navázali nové kontakty a nová přátelství. Při podepsání smlouvy v Heidenreichsteinu byl přítomen česko-rakouský orchestr a smlouva

² Jeho díla: Raum zum Denken (2004), Die Benes-Dekrete – eine europäische Tragödie (2003)

se podepisovala pak i v Nové Bystřici. K této příležitosti do města zavítal i tehdejší předseda vlády Vladimír Špidla se svojí manželkou. Při podpisech byly vztyčovány vlajky obou měst. Spolupráce se rozvíjela velkým tempem a hned během několika měsíců vznikl nový program s názvem Vítejte, sousedé – Willkommen, Nachbarn, který měl za úkol prolomit jazykovou bariéru dvojjazyčnými názvy důležitých míst, informačních cedulí, prospektů, restaurací a jídelních lístků (Kronika města, s. 610).

Velké oslavy se konaly po pěti letech od podepsání smlouvy 29. května 2007 v Heidenreichsteinu. Starostové přivítali radní z Dolnorakouska, Jihočeského kraje a představitele Euroregionu Silva Nortica. Program zahájili starostové, kteří poukazovali na výsledky projektu, společné úspěchy a možnou další spolupráci do budoucích let (Kronika města, s. 741).

Impuls centrum rozšířilo svoji působnost a v roce 2008 napomáhalo i spolupráci mateřských škol, kdy dojednálo docházku několika dětem z české strany do mateřské školy v Litschau a Haugschlagu (Kronika města, s. 796), dále česká strana prezentovala rakouské podniky na veletrhu v Českých Budějovicích a byl uskutečněn sběr komunálního odpadu kolem hranice. Činnost Impuls centra trvala do roku 2011. Za tu dobu učinilo Město, Impuls centrum, ale i občané mnoho dobrého pro zlepšení vztahů mezi občany. Konaly se různé konference, např. Cestovní ruch v příhraničí, semináře jak pro učitele, tak podnikatele, pro rakouské kolegy úředníky o státní správě v České republice, výstavy a kulturní slavnosti (Kronika města, s. 821). Občané Rakouska navštěvovali tradiční Městský ples v Nové Bystřici, masopust, taneční zábavy a novoroční ohňostroj.

V následujících letech spolupráce s radnicemi z Rakouska utichla. Rakouští občané si ale cestu do Nové Bystřice našli a jsou pravidelnými zákazníky v cukrárně, restauracích, ale i ostatních obchodech. Navštěvují akce pořádané místními dobrovolníky – Běh Českou Kanadou, Pekelnou kašnu a městem pořádaný novoroční ohňostroj. Podle osobního rozhovoru ze dne 8. 3. 2019 s radními města by se spolupráce do budoucna měla znovu rozvíjet. Na podzim 2019 je plánována akce k příležitosti třiceti let od pádu tzv. Železné opony, na které by se měly podílet obě strany (Zimola, 2019).

3. Školství na Novobystřicku

Školství na Novobystřicku má relativně dlouhou tradici. Rok 1661 je významným rokem pro vzdělání v Nové Bystřici. Tento rok zde byla otevřena škola s jednou třídou, a to v místním zámku. Takto zůstala dlouhých 120 let, roku 1781 se škola rozšířila a žáci mohli navštěvovat dvě třídy. V 19. století se o její chod starala církev a škola se ještě rozšířila o jednu třídu. Žáků postupně přibývalo a pro zajímavost uvádím počet dětí navštěvující malotřídní i měšťanskou školu okolo roku 1860 na Novobystřicku. Bylo jich 980. Dnešní počet žáků (336) je o dvě třetiny nižší. Nutno ale brát v úvahu tehdejší větší množství obyvatel Novobystřicka i více početné rodiny.

V kronice se také dočteme, že na konci 19. století byla zřízena škola měšťanská, a to v dnešní Švermově ulici. Další záznamy ale chybí, tudíž jsem se nedopátrala, v kterém domě na Švermově ulici škola stála. Roku 1875 zde vznikla tkalcovská škola a sídlila na zámku. Děti ve volném čase mohly navštěvovat Mládežnický klub v dnešní Vídeňské ulici (URL1)³.

3.1. Základní škola v Nové Bystřici

Školní budova, ve které sídlí současná základní škola, byla otevřena po tříleté výstavbě v roce 1903. Původně byla určena pouze pro německy mluvící žáky a byla rozdělena do deseti tříd obecných, šesti tříd měšťanských a k budově patřila i jedna tělocvična (URL1).

Po vzniku Československa přibývalo na Novobystřicku obyvatel české národnosti. 15. prosinec 1919 byl významným dnem českého školství v Nové Bystřici, byla totiž otevřena česká, zemská, obecná škola národní a o den později se začalo vyučovat. Do školy nastoupilo 23 žáků. Pan učitel T. V. Sládek měl na starosti výuku žáků. Náboženství bylo přiděleno místnímu děkanovi Josefu Bartošovi a ženské ruční práce vedla Marie Krejčová. O chod školy se staral Ludvík Bednář. Ostatní žáci navštěvovali školu německou (Šilhan, 2014, s. 2).

Škola česká i německá sídlila v jedné budově. Žáci národnosti české i německé tedy mezi sebou udržovali neustálý kontakt, setkávali se na chodbách, hřištích a slavnostních událostech pořádaných školou. Českých dětí přibývalo, zřídila se tedy druhá třída, do obou tříd bylo zapsáno 47 dětí. Roku 1926 byla otevřena pro české žáky škola měšťanská, kterou navštěvovalo celkem 37 dětí. O tři roky později byla otevřena mateřská škola, která čítala

³ Internetové odkazy v textu uváděny pod zkratkou URL a příslušné číslo. Na konci práce odcitovány v plném znění pod internetovými zdroji.

sedm tříd. Jelikož počet dětí rostl a budova svými prostory nevystačovala, přemístila se mateřská škola na náměstí (Šilhan, 2014, s. 6).

Druhá světová válka vše změnila. Ve školní budově vznikla „nemocnice“ pro vojáky Rudé armády, a tak výuka neprobíhala. Po skončení války se otevřela už pouze česká škola, rozdělena na školu obecnou s 256 dětmi, školu měšťanskou s 243 dětmi a mateřskou školu, do které docházelo 40 dětí. Jak se píše v kronice školy, do první třídy nastoupilo 70 žáků, o které se starala pouze jedna paní učitelka, ve třídách tedy probíhalo tzv. střídané vyučování. Klád se důraz na kázeň žáků a jejich samostatnost (Šilhan, 2014, s. 33).

3.2. Malotřídní školy na Novobystřicku

Vedle školy v Nové Bystřici po roce 1945 existovalo i několik malotřídních škol v okolních obcích, které jsou dnes místními částmi města Nové Bystřice. Zde uvádím tabulku malotřídních škol na Novobystřicku. Školy jsou rozděleny do správního obvodu Nová Bystřice a do správního obvodu Číměř (Dvořák, 2014, s. 8).

Tab. 1: Malotřídní školy na Novobystřicku

Správní obvod Nová Bystřice	Správní obvod Číměř
Albeř	Dobrá Voda
Artoleč	Lhota
Blato	Potočná
Hradiště	Sedlo
Hůrky	
Klášter	
Klenová	
Nový Vojířov	
Smrčná	

Vlastní tabulka dle dostupných dat z místních kronik.

Tyto školy byly do konce druhé světové války německé, po odsunu Němců z pohraničních oblastí byly vesnice osidlovány českým obyvatelstvem. Do malotřídních škol tedy docházeli čeští žáci. Pro přehled uvádím, kdy byly tyto školy postupně uzavírány a dnes téměř všechny děti z těchto vesnic dochází do školy v Nové Bystřici, což je pro zdejší základní školu důležité, zvláště v současnosti, kdy se rozpočet školy odvíjí od počtu žáků. Jen malá část dětí dojíždí do okresního města Jindřichův Hradec, kde si mohou vybrat z pěti základních škol.

Nejblíže k rakouským hranicím měla malotřídní škola v Artolči, která se nachází tři kilometry východně od Nové Bystřice. V roce 1961 byla uzavřena a zbylých 18 dětí muselo docházet do školy v Nové Bystřici (Kronika 586, s. 118).

Na opačné straně od Nové Bystřice, tedy na západ, se nachází vesnice s názvem Nový Vojířov. I zde bychom našli budovu bývalé malotřídní školy, hlavně v letních měsících navštěvovanou turisty. Byl zde totiž vybudován penzion „Medvědí paseka“. Po uzavření malotřídky v roce 1973 přešly děti i s paní učitelkou Stránskou do školy v Nové Bystřici (Kronika 1843).

Až do roku 1981 byla otevřena malotřídní škola v Hůrkách. Později se v ní ještě po nějakou dobu učilo, sloužila totiž jako škola zvláštní. V horním patře budovy byla zřízena družina, o patro níže se nacházely třídy a v přízemí bychom našli malou tělocvičnu. Žáci zde do roku 1981 byli rozděleni do čtyř tříd přibližně po dvaceti (Kronika 951).

Malotřídní škola v Potočné byla uzavřena na konci školního roku 1948/1949. Je zajímavé, že v kronikách až do roku 1955 nenajdeme český název obce Potočná, ale počestěné pojmenování obce - Krampachy. Po roce 1955 usilovala obec o znovuotevření malotřídní školy, ale neúspěšně. Děti musely docházet do školy v Nové Bystřici (Kronika 1883).

Malotřídní škola v Sedle byla zrušena v roce 1977, tehdy se uzavřela i škola v Číměři. Zbylé pomůcky a nábytek byl předán do novobystřické školy (Kronika 706).

Jediná malotřídní škola v Číměři byla obnovena po revolučním roce 1989. V tu dobu byl v obci starostou pan Šachl a na provoz školy dle jeho slov mohl dohlížet téměř ze své kanceláře, jelikož škola sídlila v budově školky, poblíž obecního úřadu. Ve škole se učilo do roku 2002 (Šachl, 2019).

Během následujících desetiletí, zejména v 70. a 80. letech 20. století, byly malotřídní školy postupně uzavírány. Dnes budovy škol slouží většinou k rekreaci.

Tab. 2: Uzavření malotřídních škol na Novobystřicku

Název malotřídní školy	Rok uzavření
Albeř	1975
Artoleč	1961
Blato	1966
Číměř	1977
Dobrá Voda	1967
Hůrky	1981
Klášter	1962
Klenová	1949
Lhota	1951
Nový Vojířov	1973
Potočná	1949
Sedlo	1977

Senotín	1972
Skalka	neobnovena po roce 1945
Smrčná	neobnovena po roce 1945

Vlastní tabulka dle dostupných dat místních kronik.

3.3. Charakteristika základní školy v Nové Bystřici

Na rozvoji česko-rakouských vztahů se velkým dílem podílí i pedagogové základní školy. Základní škola a Mateřská škola v Nové Bystřici, tak zní od 1. 12. 2006 celý název této instituce zřizované městem. K tomuto komplexu patří ještě školní jídelna a školní tělocvična. Ve školním roce 2018/2019 je zde paní ředitelkou Mgr. Marika Hauserová a paní zástupkyní Mgr. Josefa Rykrová. Základní škola čítá 21 učitelů, tři asistentky pedagoga a tři vychovatelky školní družiny. V základní škole se vyučuje podle Školního vzdělávacího programu Škola pro život, platného od 4. 9. 2017, v současné době je v platnosti již jeho sedmá verze (URL1).

Ráda bych zdůraznila a vyzdvihla fakt, že Základní škola a Mateřská škola Nová Bystřice je unikátní a možná téměř jediná v celém regionu, která už od školky nabízí žákům výuku německého jazyka. V mateřské škole mohou děti navštěvovat kroužek němčiny vedený Mgr. Janou Dvořákovou, v první a druhé třídě taktéž, mohou tedy plynule navazovat. Od třetí třídy si žáci vybírají, zda se chtějí učit jazyku německému či anglickému. Pokud si zvolí anglický jazyk, s němčinou se stejně setkají, a to od 7. třídy, kdy ji mají povinně jako druhý cizí jazyk.

Paní ředitelka Marika Hauserová vysvětluje, že kroužek německého jazyka je zdarma, jako i všechny ostatní kroužky vedené učiteli školy. Náklady spojené s výjezdy do Rakouska škola dokázala zaplatit využitím projektů z Evropské unie a projektů z programu Evropského fondu pro regionální rozvoj Interreg. Během školního roku je stále dětem nabízeno hned několik akcí a je velmi přínosné, když sami žáci mohou přijít při výuce cizího jazyka do kontaktu s rodilými mluvčími. Bylo by škoda nevyužít výhodné polohy školy, když rodilí mluvčí žijí tak blízko (Hauserová, 2019).

3.4. Česko-rakouské kontakty mezi školami v 80. a 90. letech minulého století

Už v 80. letech byly patrné snahy k výuce německého jazyka na místní základní škole. Spolupráce s Rakouskem vzhledem k politické situaci nebyla ale možná, proto až do roku 1989 škola s rakouskými sousedy žádné kontakty neměla. Na novobystřické základní škole se němčina v 80. letech vyučovala pouze jako povinně volitelný předmět pro žáky 7. a 8. tříd.

O tento jazyk byl mezi žactvem velký zájem, a tak pedagogové vybírali žáky podle jejich dosavadního prospěchu. Jen ti nejlepší mohli docházet do hodin němčiny, druhá třetina měla matematicko-fyzikální praktika a jako třetí předmět byla žákům nabídnuta sportovní výchova. Tehdy byly ve sboru dva učitelé aprobovaní k výuce němčiny. Blížil se rok 1989 a s ním i obnovení kontaktů mezi českým a rakouským pohraničím. Ve školním roce 1989/1990 měla novobystřická škola 503 žáků (Kronika ZŠ)⁴.

Po roce 1989 byli lidé v pohraničí plní euforie z otevření hranic. Všichni se chtěli podívat tam, kam čtyřicet let nesměli. Tak činili i pedagogové novobystřické základní školy (Šilhan, 2019).

3.5. Spolupráce ZŠ a MŠ Nová Bystřice se ZŠ v Heidenreichsteinu (Hauptschule)

První velkou spoluprací po revolučním roce uzavřela základní škola v Nové Bystřici se základní školou v Heidenreichsteinu. Do novobystřické školy přijel v roce 1990 pan učitel Otto Bauer ze základní školy (Hauptschule) v Heidenreichsteinu a nabídl pedagogům, že by obě školy mohly navázat vzájemné kontakty. Tím započala novodobá spolupráce, trvající již tři desetiletí, mezi základní školou v Nové Bystřici a Hauptschule Heidenreichstein. Podoba vzájemných kontaktů a spolupráce se postupně měnila. Zprvu šlo o počáteční seznamování a náplní veškerých vzájemných návštěv byla převážně sportovní utkání. Žáci pátých až osmých tříd sehráli vždy na konci školního roku zápasy v odbíjené a kopané. Od roku 1998 se konalo pouze utkání v kopané. Odbíjená se hrála znovu od roku 2000 (Šilhan, 2014, s. 227 - 228).

Spolupráce s Hauptschule Heidenreichstein se prohlubovala. Žáci se od roku 2002 pravidelně navštěvovali nejen při utkáních, ale i na kulturních událostech a výstavách. Podle vyprávění pamětníků se sportovní souboje stávaly spíše soupeřením než přátelskou návštěvou, a to chtěli pedagogové obou škol odstranit. Cílem setkávání se tak postupně stalo spíše poznávání sousedních regionů a poznávání života sousední země. Školy tedy společně navštívily výstavu Anderswelt (Jiný svět) v Heidenreichsteinu. Do Nové Bystřice přijela pozvaná delegace rakouských hostů 22. 6. 2003, kdy se konala oslava sta let školní budovy (Šilhan, 2014, s. 290).

⁴ Kronika základní školy neobsahuje čísla stránek.

Roku 2004 vybraní žáci navštívili oslavu sta let ve Volksschule v Heidenreichsteinu. Při této příležitosti byli žáci pozváni na konání netradiční výchovně-sportovní soutěže v Heidenreichsteinu. Toto setkání bylo zaměřeno spíše na ochranu životního prostředí, poznávání přírody v okolí a soutěžilo se v netradičních disciplínách (Šilhan, 2014, s 295). Tato Volksschule je pouze pro žáky 1. stupně, je menší než Hauptschule v tomtéž městě a podle pedagožky Jany Dvořákové spolupráce s touto menší školou probíhá úspěšně až dodnes.

Jana Dvořáková dále uvedla, že prvotní kontakty škol v příhraničí byly spíše vedeny snahou vzájemně se poznat. Obrat nastal v období, kdy spolupráce začala být podporována z různých programů na podporu rozvoje příhraniční spolupráce, ať z rakouské či české strany hranice, či později z fondů EU (Dvořáková, 2019).

Pro přiblížení zeměpisné polohy partnerských škol je v práci vždy uveden krátký popis města, či obce, kde se daná škola nachází. Město Heidenreichstein leží 16 km na jih od Nové Bystřice. Má asi 4 100 obyvatel, leží v okrese Gmünd a zastarale česky se jmenovalo Kamýk. Nachází se zde vodní hrad v centru města. Ve městě se vyučuje ve dvou mateřských školách a dvou školách základních. První se nachází na náměstí a je určena jen pro žáky 1. stupně (Volksschule) a ta druhá, novější a větší na okraji města pro žáky obou stupňů (Hauptschule) (URL2).

Obě školy chtěly ve spolupráci pokračovat, ale chyběly finanční prostředky na dopravu žáků, proto spolu se školami pátraly i radnice po příležitostech, jak využít podporu z fondů Evropské unie. A snaha se vyplatila. V posledních třech desetiletích se uskutečnila celá řada projektů většinou zaměřených na rozvoj komunikačních dovedností, vzájemného dorozumění a výuku německého a českého jazyka (Šilhan, 2019).

V roce 2007 probíhal mezi českými a rakouskými žáky projekt Dobrý den, sousede – Guten Tag, Nachbar!

3.5.1. Projekt Dobrý den, sousede – Guten Tag, Nachbar!

Při tomto projektu získala naše novobystřická škola podporu z dispozičního fondu Jihočeského kraje Interreg III A. Byl financován částkou přibližně 50 000 Kč. Největší částky byly věnovány na dopravu žáků, na zakoupení pomůcek a na občerstvení (Dispoziční fond, 2007). Projekt byl zaměřen na žáky prvního stupně, protože novobystřická škola spolupracovala s již zmíněnou Volksschule Heidenreichstein. Pedagogové chtěli, aby se žáci

navzájem poznávali, aby viděli školní prostředí v obou zemích, aby si vyzkoušeli znalosti němčiny a aby všechny návštěvy měly konkrétní náplň. Tedy: poznávání významných kulturních památek obou regionů, společné malování, kreslení, nácvik společného hudebního vystoupení na soutěži v Nových Hradech, společné sportování. Děti jely společně bruslit do Čech, společně lyžovat na sjezdovku do Harmannschlagu, společně cvičily v tělocvičně, společně se malovalo na textil. Cílem projektu bylo navázání trvalejších vztahů mezi žáky, mezi pedagogy, ale i mezi oběma městy, která jsou od sebe vzdálena 16 km. Rakouské děti si prohlédly muzeum v Jindřichově Hradci, Krýzovy jesličky i státní hrad a zámek, hrad Landštejn, svezly se u nás vlakem-úzkokolejkou. Naši žáci navštívili vodní svět Unterwasserreich ve Schremsu, který je zaměřen na ekologii, i jediný vodní hrad v celém Rakousku, který se nachází právě v Heidenreichsteinu. Setkali se s majiteli hradu, s potomky rodiny Kinských. Podporu našel tento projekt i u Volksschule Heidenreichstein, která podala obdobnou žádost o finanční podporu této přeshraniční spolupráce, a bylo jí vyhověno. Pedagogové chtěli, aby žáci před sebou a před cizím jazykem ztratili ostych. Velkou předností tohoto projektu byla i skutečnost, že se v rakouské Volksschule začala vyučovat jednu hodinu týdně čeština ve všech třídách.

Žáci si tedy navzájem na každé setkání pod vedením svých učitelů připravovali krátké komunikačně zaměřené aktivity. Učili se navzájem jednoduché písničky a básničky nebo rozpočítadla (Dispoziční fond, 2007).

Tento projekt považovaly obě strany za pilotní, a stal se tak počátkem pro další rozvoj spolupráce obou škol. A další projekty na sebe nedaly dlouho čekat. Pedagogové usilovně pátrali po dalších podporách z fondů Evropské unie a požádali o projekt Advent na hranici.

3.5.2. Projekt Advent na hranici 2008

Do tohoto projektu vstoupili žáci a pedagogové novobystřické školy díky Evropskému fondu pro regionální rozvoj z operačního programu s názvem Evropská územní spolupráce, Rakousko-Česká republika v roce 2008 a ukončen byl 30. 6. 2009.

Harmonogram celého projektu byl naplánován tak, aby se v něm zrcadlily kulturní akce obou zemí. Byl připraven dvojjazyčný česko-německý plakát, který obsahoval všechny potřebné informace o společných setkáních. Projektu se zúčastnilo kromě školy v Nové Bystřici i Město Nová Bystřice, sportovní organizace města Nová Bystřice a obce Reingers.

Společná setkání se konala na obou stranách hranice a žáci si společně zazpívali pod vánočním stromečkem, vyrobili dárky pro rodiče na vánočních řemeslných dílnách, oslavili advent ve škole spojený s výstavou dětských prací, účastnili se autorských čtení, kinovečrů, zahráli si kuželky, společně jeli plavat a pořádali fotbal pro děti i dospělé, novoroční koncerty, zhlédli novoroční ohňostroj v Nové Bystřici i vernisáž obrazů v Reingers.

Žáci novobystřické školy se akcí v hojném počtu zúčastnili a podívali se mimo jiné společně na zámek do Telče a Raabsu, kde se v roce 2009 konala Dolonorakouská zemská výstava Telč, Raabs. Za sportovními zážitky se žáci vydali do Sole-Felsen-Bad v rakouském Gmündu (Fond malých projektů, 2009).

Velký význam pro rozšíření výuky němčiny v mateřské škole a němčiny v prvních a druhých třídách základní školy měla účast v dalších projektu z Evropské unie. Bylo velkou výhodou, že se ve škole našla paní učitelka Mgr. Jana Dvořáková, která se tohoto úkolu ochotně zhostila (Šilhan, 2019).

3.5.3. Projekt IB_KE M00128 „Interkulturní vzdělávání dětí a dospělých“

Od roku 2009 až do současné doby (2019) se škola zapojila do dalších tří na sebe navzájem navazujících projektů Evropské unie mezi Rakouskem a Českem. Účast v těchto projektech nabídlo novobystřické škole středisko ZVAS z Českých Budějovic. Toto Zařízení vzdělávání a služeb zajišťovalo během projektů velkou podporu všem zúčastněným subjektům a mělo na starosti též finanční rozpočet projektů. U dvou v předchozích kapitolách zmíněných projektů si veškeré finanční vyúčtování musela zajišťovat škola sama, což bylo pro pedagogy i paní účetní školy velmi náročné.

V roce 2009 se do tohoto projektu přihlásila novobystřická mateřská škola. Ta je od 1. ledna 2003 součástí subjektu Základní a Mateřská škola Nová Bystřice. Ve vybraných mateřských školách Jihočeského kraje, Vysočiny a Jihomoravského kraje se začala zdarma vyučovat němčina a mateřské školy si našly ve spolkové zemi Dolní Rakousko rakouské mateřské školy, kde se naopak zdarma vyučovala čeština. Obě strany byly osloveny, aby společně vytvořily partnerské mateřské školy. Naše mateřská škola si našla partnerskou mateřskou školu v Heidenreichsteinu. Cílem tohoto projektu bylo, aby se úplně nejmenší děti seznámily s jazykem svých sousedů (URL3).

Paní učitelka Mgr. Jana Dvořáková ze základní školy tedy začala vyučovat jednou týdně v mateřské škole němčinu. Zájem rodičů byl veliký, do výuky se zapojilo dvacet dětí

v předškolním věku. V MŠ již existoval kroužek angličtiny, ale ten si rodiče museli financovat sami. A němčina byla náhle zdarma, i to bylo dle pedagožek důležité hledisko pro volbu rodičů. Navíc všechny kontakty a setkávání s dětmi z rakouského Heidenreichsteinu byly též zdarma – tedy doprava a drobné občerstvení. Cílem těchto aktivit bylo i vzájemné poznávání rodičů dětí, a tak na různé výlety po obou stranách hranice byli přibíráni i rodinní příslušníci. Mělo to i praktické hledisko, děti byly často zapsány (tehdy ještě) v cestovních pasech svých rodičů a bez nich do Rakouska samy vycestovat nemohly. Paní učitelky z mateřské školy vzpomínají, že výlety byly vždy okamžitě obsazeny. I rodiče přivítali možnost poznávat své sousedy. Těchto setkání se často účastnili i představitelé měst Nová Bystřice a Heidenreichstein. Pedagožky si též předávaly zkušenosti, jak funguje chod mateřských škol v Rakousku a jak v Čechách. Často se spolu setkávaly. V novobystřické škole se v rámci tohoto projektu konal česko-rakouský seminář pro pedagožky z mateřských škol s názvem Pohybové hrátky a cvičení bez jazykových bariér, který vedla paní učitelka Mgr. Eva Tesařová z novobystřické základní školy. Ta inspirovala všechny zúčastněné, jak vést pro děti tělocvičné chvílky ve školkách. K různým cvikům měla připraveny pohádkové nebo zvířecí příběhy v obou jazycích, využívala při výuce různé tělocvičné nářadí, ale i předměty denní potřeby, jako například drátěnky, krabice, špulky od nití, kelímky od jogurtů nebo různá dřívka a papírové kornouty. Seminář měl mezi kolegyněmi velký ohlas a paní učitelky z Rakouska nešetřily slovy chvály na adresu paní Tesařové a jejích zkušeností v oblasti tělesné výchovy pro děti v předškolním věku (Kronika ZŠ).

Paní Mgr. Jana Dvořáková se díky tomuto projektu seznámila s novými metodami výuky cizího jazyka u malých žáků. Projekt totiž obsahoval mnoho jazykových seminářů, kde zkušenější kolegyně všem ostatním předávaly své poznatky z této oblasti. Pedagožky využily učebnic z nakladatelství Polyglot s názvem ENE MENE, vydaných roku 2003, a velmi kvalitních seminářů vedených paní Mgr. Alenou Podepřelovou, která roku 2006 byla oceněna evropskou jazykovou cenou Label jako evropská učitelka jazyků. Paní Podepřelová je autorkou mnoha metodických článků a odborných publikací⁵.

Malí žáci si za rok v mateřské škole osvojili řadu komunikačních dovedností. Uměli pozdravit, představit sebe a svoji rodinu, uměli komunikovat při nakupování, při návštěvě u známých, popsali svého kamaráda, uměli pojmenovat několik činností, které provádějí

⁵ Vybrané odborné publikace: Deutsch mit Max (2012), Fit in der deutschen Grammatik und Kommunikation (2004), Na cestě za češtinou (2008).

každodenně, popsali, kam jdou, jaké je venku počasí atd. Děti tohoto věku jsou opravdu velmi vnímavé pro výuku jazyka. Je až obdivuhodné, co si bez čtení a psaní dokáží zapamatovat. Paní Mgr. Jana Dvořáková si velmi pochvalovala, že jí v novobystřické škole vyšel vstříc i pan ředitel Mgr. Václav Šilhan. Dětem, které z mateřské školy na základní školu přicházely do první třídy, zavedl kroužek němčiny v 1. a v 2. třídách. Děti tedy ve výuce neztrácely kontinuitu, ve 3. třídě si pak vybraly jako svůj první cizí jazyk němčinu, ne angličtinu, jak je zvykem na mnoha ostatních školách v republice.

Tento projekt byl náhle u konce a pedagogové si uvědomovali, že by byla velká škoda přerušit dosavadní spolupráci. Naštěstí byl v krátké době vypsán projekt navazující (Dvořáková, 2019).

3.5.4. Projekt IB – KSP M00228 Interkulturní vzdělávání dětí, žáků a pedagogů.

Do tohoto projektu se škola a školka v Nové Bystřici zapojily od 1. září 2012. Projektovými partnery se opět staly ZVAS České Budějovice, Vysočina Education, Středisko služeb školám Brno a nově i Europa Büro – Stadtschulrat für Wien. Hlavním cílem projektu bylo dosáhnout návaznosti výuky němčiny v České republice v mateřských školách a na základních školách a zároveň i výuky češtiny v mateřských a základních školách v Rakousku. Projekt podpořil i řadu pedagogů při jejich dalším vzdělávání a nabízel praxi v MŠ pro studenty pedagogických škol obou zemí. Byl kladen důraz na opětovné partnerství mezi školami a školkami v Rakousku a v Česku. Novobystřická škola navázala na své více než přátelské vztahy s Volksschule a s Kindergarten v Heidenreichsteinu. Pokračovalo ve vzájemné spolupráci. Bylo pro všechny velkou výhodou, že partnerské kolegyně se již znaly a někteří žáci také. Ti si velmi oblíbili návštěvy sousedního regionu a brali s sebou opět své dospělé rodinné příslušníky. O všech setkáních bylo informováno v regionálním tisku a bylo tak dosaženo velké publicity projektu. Navíc účastníci tohoto projektu z Nové Bystřice mohli zavítat i do rakouského hlavního města Vídně, a překročili tak území příhraničního regionu. Rodiče měli o výuku němčiny pro své děti opravdu nebývalý zájem. V MŠ bylo zapsáno každoročně dvacet dětí, v ZŠ byl opět zaveden kroužek němčiny pro žáky 1. tříd i další pro žáky 2. tříd. Z každé návštěvy v Heidenreichsteinu si děti společně s rodiči přivezly mnoho zážitků, velmi obdivovaly, s jakým zájmem se rakouské děti učí češtině, pro ně velmi obtížnému jazyku. Pedagogové měli vždy radost, když po setkáních vznikla i přátelství mezi rodiči, ti se častěji setkávali a navazovali různé kontakty, někdy pracovní, někdy přátelské (Kronika ZŠ).

3.5.5. Projekt BIG ATCZ5

Aktuálně probíhá v novobystřické základní a mateřské zatím poslední projekt s názvem Spolupráce v oblasti vzdělávání v přeshraničním regionu – Bildungskoooperationen in der Grenzregion, zkráceně zvaný BIG ATCZ5. Kromě výuky němčiny a češtiny má podpořit partnerská setkávání, další vzdělávání pedagogů i rozvoj polytechnické výchovy na obou stranách hranice (URL4).

V tomto projektu si novobystřická mateřská škola našla ještě jednoho nového partnera, a to mateřskou školu v Haugschlagu, která leží v těsné blízkosti státní hranice. Je to nejbližší rakouská školka a základní škola od Nové Bystřice. Haugschlag je obec ležící asi 5 km od Nové Bystřice. Žije zde přibližně 500 obyvatel, na území obce se nachází nejsevernější bod Rakouska, který je často vyhledáván turisty z obou zemí, poněkud cyklisty. Zajímavostí též je, že na území obou obcí se nachází dvě golfová hřiště v těsném sousedství a ta navzájem spolupracují (URL5).

Žáci obou zainteresovaných škol se mohou navštěvovat i pěšky, ale často využívají projektového autodopravce. Žáci společně v roce 2018 navštívili hasičskou zbrojnicí v Haugschlagu, kde jim byla představena moderní technika, dále byly rakouské děti se svými rodiči pozvány do novobystřického podniku Hand-Made, kde si všichni mohli prohlédnout provoz firmy, která se zabývá výrobou předmětů z papíru. Děti si pak na školní zahradě vyzkoušely svou zručnost při pracovních činnostech, trénovaly navlékání korálků, skládání výrobků z lega, vystřihování obrázků a tvorbu koláží. V okolní přírodě sbíraly přírodní materiál a společně vyráběly hmyzí domečky. Na poznávání krás naší přírody je kladen velký důraz, nacházíme se v oblasti Waldviertlu a České Kanady. České děti navštívily častokrát přírodní park v Heidenreichsteinu, kde je vybudována naučná přírodovědná stezka s prohlídkou rašelinišť (Kronika ZŠ).

Tento projekt bude ukončen v červnu 2019, ale podle ohlasů škol, školek a veřejnosti v obou sousedních zemích to jistě nebude znamenat, že by snad česko-rakouská spolupráce byla ukončena (Dvořáková, 2019).

3.6. Spolupráce novobystřické školy s Volksschule Reingers

Reingers je další malou obcí, nacházející se jižně od Nové Bystřice, v těsné blízkosti hranice, s přibližně 650 obyvateli. V obci se nachází mateřská škola i národní škola (Volksschule).

Pro žáky prvních až čtvrtých tříd novobystřické školy byla připravována od roku 1991 spolupráce v Reingers. Při různých setkáních se soutěžilo v několika sportovních disciplínách a kategoriích. Hned při druhém ročníku v červnu roku 1992 se závodů zúčastnilo 23 českých žáků a zvítězilo v sedmi kategoriích (Šilhan, 2014, s. 235). Tato setkání byla ukončena po dvou letech. Důvody v kronice nebyly uvedeny.

Spolupráce se školou v Reingers nebyla nikdy dlouhodobá. Jednalo se vždy pouze o jednorázové akce. 23. června 2002 se konala v Reingers olympiáda v netradičních disciplínách. Byla to nadlouho poslední akce, kterou mezi sebou školy pořádaly. Až po dlouhých letech se ozvala iniciativa z rakouské strany a v jejich malé základní škole byl zaveden český jazyk jako povinný předmět. Představitelé obce se obrátili na českou stranu s žádostí o pomoc s výukou češtiny, ale pro nevyhovující čas se nikdo nepřihlásil (Kronika ZŠ). Tuto úlohu převzala až ve školním roce 2018/19 paní Ilona Zahradnik, Češka, žijící a provdána v Rakousku, která vyučuje češtinu v rakouských školách v rámci projektu Interreg.

3.7. Spolupráce novobystřické školy s Volksschule Litschau

Se školou v Litschau spolupracuje novobystřická základní škola od roku 1992, kdy novobystřičtí učitelé se hráli volejbalový zápas proti učitelům z Litschau. Společně pak o několik měsíců později navštívili Jindřichův Hradec (Šilhan, 2014, s. 231). Dále byla spolupráce taktéž přerušena jako se školou v Reingers.

V roce 2002 se v Nové Bystřici poprvé pořádal mezinárodní turnaj v kopané a žáci ze školy v Litschau se tohoto utkání také účastnili. Na začátku června proběhla oslava sta let školní budovy v Nové Bystřici a žáci z Litschau zaslali na výstavu k této příležitosti několik obrázků (Kronika ZŠ).

V prosinci 2003 se konal v Nové Bystřici adventní turnaj v halové kopané. Pozvání na turnaj přijali i mladíci z Litschau. Zde se mezi sportovci vytvořila nová přátelství a další akce na sebe nenechaly dlouho čekat. 2. 6. 2005 se konal na Gymnáziu Vítězslava Nováka v Jindřichově Hradci mezinárodní turnaj v kopané. Žáci z Nové Bystřice, Heidenreichsteinu a z Litschau vytvořili společný Euroteam (Šilhan, 2014, s. 304).

V roce 2010 se běžel štafetový maraton z Litschau do Nových Hradů. Naše družstvo obsadilo krásné druhé místo z deseti škol (Kronika ZŠ).

Dle uvedených záznamů z kronik a dle výpovědí pamětníků je patrné, že kontaktů mezi žáky obou zemí bylo opravdu velké množství.

3.8. Spolupráce MŠ ve Slavonicích s rakouskou obcí Thaya

Posilování vzájemných česko-rakouských vztahů probíhá i v okolí Novobystřicka. Do posledních tří jmenovaných projektů byla zapojena i MŠ v nedalekých Slavonicích, ve městě s podobným počtem obyvatel jako Nová Bystřice. Položila jsem si při své práci otázku, zda i zde probíhají česko-rakouské kontakty mezi žáky mateřských a základních škol. Navštívila jsem tedy slavonickou mateřskou školu, kde jsem se setkala s její paní ředitelkou Vítězslavou Benešovou. Ta uvedla, že v mateřské škole vyučuje němčinu, jako partnerskou školku si našli Kindergarten v nedaleké obci Thaya, ale k její lítosti děti přecházející na základní školu ve Slavonicích nemohou ve výuce němčiny pokračovat, což je určitě škoda. Ve slavonické základní škole se totiž vyučuje pouze anglický jazyk, jako na mnoha školách v celé naší zemi (Benešová, 2019). Musím konstatovat, že v návaznosti učiva němčiny mezi mateřskou a základní školou patří Nová Bystřice spíše k výjimkám v celém regionu.

Nejen radnice a základní škola v Nové Bystřici, ale i místní spolky pořádají nejrůznější setkání s obyvateli Rakouska. Popisuji v následujících statích činnost dvou spolků, které projevují největší úsilí o spřátelení občanů obou stran hranice. Nejdříve uvádím krátký popis spolků a jejich historii, následně česko-rakouská setkání určená jak pro jejich členy, tak pro širokou veřejnost.

4. Spolupráce dobrovolných hasičských sborů

Roku 1867 byl vydán spolkový zákon, který umožnil vznik hasičských spolků a hasičských sborů. První nadšenci proti boji s ohněm se začali sdružovat a ovlivňovat nejen bezpečnost celého města či obce, ale i kulturní a společenský život. Už v 60. letech 19. století pocítili obyvatelé Nové Bystřice nutnost vybudovat hasičskou zbrojnici. Přípravy trvaly dlouho, až nešťastnou událostí se věci daly do pohybu. Roku 1875 byla hasičská zbrojnice německého sboru slavnostně otevřena, v tuto dobu se zde nacházelo převážně německé obyvatelstvo, tudíž nemohla vzniknout hasičská zbrojnica českého sboru. Ta vznikla až o půl století později (Garhofer, 2015, s. 7).

Na území dnešního Jindřichohradecka existoval na počátku 19. století Feuerwehr-Bezirks-Verband Nr. 93 (neboli Okresní hasičský svaz), který se skládal z 22 hasičských jednot pohraničních obcí, a jeho sídlem byla právě Nová Bystřice. Tento svaz se rozpadl po skončení Druhé světové války, kdy většina německého obyvatelstva musela opustit území Československa. V létě 1945 se našlo několik dobrovolníků a činnost požárního sboru byla obnovena až za účasti českého obyvatelstva (Garhofer, 2015, s. 8).

Sbor dobrovolných hasičů města Nová Bystřice vznikl po roce 1945. V roce 2019 čítá celkem 107 členů, z toho 19 dětí. Rok 2019 je pro všechny hasiče obzvlášť důležitý, neboť se na počátku léta budou konat volby do výkonného výboru sboru. Bude zvolen nový starosta sboru, který vymění nynějšího pana Bc. Milana Garhofera a bude zvolen velitel výjezdové jednotky. Výkonný výbor se schází jedenkrát za dva měsíce a řeší aktuální problémy sboru (Garhofer, 2019).

Ke spolupráci mezi hasičskými sbory z Čech a z Rakouska došlo až po roce 1989. V roce 2005 se v Nové Bystřici konala oslava 130 let založení Sboru dobrovolných hasičů města Nová Bystřice a při této příležitosti byli pozváni i zástupci integrovaných složek z rakouské strany, aby reprezentovali svoji hasičskou techniku. Zde se obě dvě strany domluvily a počaly spolupráci při organizaci cyklistických závodů vedoucích okolo státní hranice (Garhofer, 2015, s. 15).

V roce 2009 založili místní hasiči soutěž s názvem O pohár Sboru dobrovolných hasičů města Nová Bystřice, která se koná každoročně vždy v srpnu. Po dobu téměř deseti let se jí zúčastnilo nespočet družstev z různých koutů kraje. Pravidelnými soutěžícími byly i jednotky z Haugschlagu, Litschau, Reingers, Hirschenschlagu a Heidenreichsteinu. Vždy při slavnostním nástupu byl přítomen i okresní velitel hasičů z Gmündu. Podle slov pana

Garhofera byla tato soutěž ukončena před dvěma lety v roce 2017, účast byla rok od roku menší a divákům nepřinášela žádné novinky.

Přátelské setkání s hasiči z Litschau proběhlo v únoru roku 2011. Návštěvníci i samotní hasiči si prohlédli techniku hasičského sboru v Nové Bystřici, bylo připraveno a nacvičeno taktické cvičení při přechodu státní hranice okolo přechodu Smrčná-Haugschlag. Na závěr absolvovali rakouští hasiči malý kurz českého jazyka. Další společné cvičení proběhlo o rok později na přechodu Artoleč-Hirschenschlag. Rok 2012 byl nejvýznamnější pro spolupráci českých a rakouských hasičských sborů. V červnu pořádala rakouská strana soutěž požárního útoku v Haugschlagu. O měsíc později dostali novobystřičtí hasiči pozvánku na křest zásahového automobilu. Zde byli vyznamenáni od starosty obce Schlag medailí za mezinárodní spolupráci. V říjnu proběhlo cvičení v budově školy v Reingers, kdy se hasiči pokusili nasimulovat požár a evakuaci celé budovy (Garhofer, 2015, s. 18).

Každé setkání bylo přátelské, hasiči se už navzájem znají a přináší nové podněty, připomínky a nápady. Každý rok se mezinárodní soutěž koná v jiné obci v Rakousku. Roku 2013 proběhla tato soutěž v Leopoldsdorfu. Při slavnostní příležitosti byla v srpnu představena nová technika hasičského sboru z Nové Bystřice. Kolegové z Rakouska tuto techniku pokrtili šampaňským a vyhodnotili celou soutěž „O pohár SDH Nová Bystřice“ (Garhofer, 2015, s. 20).

Sbor z Nové Bystřice se zapojil nejen do mezinárodních soutěží, ale i do kulturního života rakouských obyvatel. Počátkem roku 2014 byli čeští hasiči pozváni na ples v Haugschlagu, kde došlo k setkání s rakouskými kolegy z okolních obcí (Garhofer, 2019).

Rok 2015 byl významný pro jednotku dobrovolných hasičů z Nové Bystřice. Místní zbrojnice oslavila 140 let od založení (Garhofer, 2015, s. 23).

Při požárním sboru vznikla i hasičská kapela, která se představuje jak na domácích akcích, menších slavnostech, pohřbech, v masopustním průvodu, tak i v sousedním Rakousku. Součástí kapely jsou jak členové hasičského sboru, tak i ti, co nejsou zapsáni do evidence, dokonce v kapele najdeme jednoho hudebníka z Kautzenu z Rakouska (Garhofer, 2019).

Kontakty se nadále budou udržovat, v plánu je nová spolupráce do budoucna. Sborny připravují hudební slavnosti ve spolupráci s místním pivovarem, soutěže pro děti a další setkávání členů obou sborů (Garhofer, 2019).

5. Spolupráce místních orchestrů

To, že hudba spojuje, dokazuje místní spolupráce mezi hudebníky a orchestry z přilehlých měst okolo hranice. V Nové Bystřici žije pan Miroslav Chytka, který nese významné zásluhy o rozvoj kontaktů právě mezi hudebníky. Vyučuje hru na housle a orchestrální hru jak na Základní umělecké škole Vítězslava Nováka v Jindřichově Hradci, tak i od roku 1991 v rakouských městech Heidenreichsteinu, Gmündu a Weitře. Od té doby se podílí na propojení českých a rakouských hudebníků a orchestrů - Smyčcového orchestru při Základní umělecké škole v Jindřichově Hradci a rakouského orchestru – Streichorchester oberes Waldviertel Gmünd. Tato hudební tělesa pořádají už téměř dvacet pět let svá setkání a provozují koncertní činnost. Podle vlastních slov pana Chytky se hudebníci každoročně mohou účastnit dvou společných soustředění. Sem přijíždějí i žáci z hudebních škol obou zemí a ti se podle svých možností mohou do orchestrů zapojit. Je to pro všechny vždy velký hudební zážitek a zároveň velká příležitost získat nové zkušenosti, navázat nová přátelství a inspirovat se příkladem ostatních.

Jedno soustředění se koná vždy týden před Velikonoce od pondělí do středy ve Weitře. Rakouští žáci v tuto dobu mají velikonoční prázdniny, tudíž jsou k dispozici všechny prostory školy (Volksschule Weitra), které by za plného provozu byly obsazeny. Čeští žáci přijíždí do Weitry za podpory svých rodičů, kteří pomáhají s přípravou, zabezpečením a s programem mimo hudební zkoušky. Učitelé také pomáhají s prolomením jazykové bariéry mezi oběma stranami. (Je pozoruhodné, že mnozí žáci spíše přejdou při konverzaci do anglického jazyka a nesnaží se mluvit německy.) Druhé soustředění se koná vždy poslední týden v srpnu a hudebníci se hudbou zabývají celých sedm dní. Na základě těchto soustředění byl z účastníků sestaven Mezinárodní orchestr Jindřichův Hradec-Gmünd a pod tímto názvem orchestr pravidelně vystupuje na amatérské scéně jak v Rakousku, tak v Čechách. Hlavní sekci orchestru jsou smyčce – housle, viola, violoncello a kontrabas, doplněné o žesťové a dřevěné dechové nástroje. Velikonoční soustředění je zakončeno vždy závěrečným koncertem na radnici ve Weitře a následně po téměř dvou měsících vždy v červnu odehraje orchestr reprízu koncertu v kostele svatého Štěpána v Gmündu. Skladby, které hudebníci nacvičí v létě, jsou vždy představeny na závěrečném koncertě v kostele v Gmündu, na zámku v Jindřichově Hradci a posléze na benefičních koncertech např. pro Červený kříž na radnici ve Weitře na weiterských vánočních trzích.

Tato soustředění navštěvují nejen čeští a rakouští muzikanti, ale i jedinci z Německa či Holandska. Pro menší žáky z hudebních škol je k dispozici tzv. Přípravka orchestru. Žáci jsou

rozdělení do skupiny A a B. Ti, co patří do skupiny A, trénují na soustředěních jednu hodinu denně, žáci ve skupině B, tedy středně zdatní, tři hodiny denně. Mezi českými dětmi je o tuto přípravku menší zájem, neboť musí trávit zbytek dne jiným způsobem než hudebními zkouškami. Rakouské žáky rodiče na dopoledne přivezou a posléze si je zase vyzvednou. Tuto možnost mají i čeští rodiče, ale pro větší vzdálenost je to prakticky nemožné.

Kurzy a soustředění hudebníků mají pro všechny velký význam. Učí se spolupráci, pilnosti, soucítění a hlavně lidskému soužití s lidmi z jiné země. Celá výuka je vedena pod dohledem kvalifikovaných učitelů jak z rakouské strany, tak ze strany české. (Někdy nastane komická situace, že pan Chytka zapomene překládat své dirigentské pokyny do češtiny a česká strana protestuje tím, že ostentativně přestane hrát.) Všichni se zde snaží rozšiřovat svou slovní zásobu v jazyce sousedů. Jak pan Chytka s úsměvem podotkl: „Noty jsou univerzální, ale zkoušky dvojjazyčné.“

Soustředění probíhají za podpory a dohledu mateřských institucí – Základní umělecké školy V. Nováka v Jindřichově Hradci a Svazu hudebních škol horního Waldviertlu v Gmündu. Za svoji dlouholetou činnost provedl Mezinárodní orchestr mnoho skladeb od různých skladatelů všech hudebních epoch (mimo jiné Bacha, Händla, Beethovena, Mozarta, Dvořáka), mezi nimi i skladby pro sólové nástroje (housle, violoncello, klavír, trubka, harfa, klarinet, soprán) s doprovodem orchestru. Nutno podotknout, že tato spolupráce se týká jak dětí, tak jedinců z řad dospělých. Pan Chytka při rozhovoru 1. 3. 2019 v Nové Bystrici uvedl, že členem orchestru byl svého času i 80letý hudebník. Průměrně na koncertech vystupuje okolo padesáti účinkujících, na soustředění jezdí i přes sedmdesát hudebníků.

Tím ale jejich česko-rakouská spolupráce nekončí. Muzikanti hrají během celého roku na nejrůznějších místech při různých příležitostech. Orchestr se zúčastnil i Mezinárodního koncertu v Praze. Nacvičil skladby s pohádkovou tematikou a vystoupil na koncertu na hradě Rosenberg u Hornu. Několik let hráli hudebníci na novoročních slavnostech v Heidenreichsteinu. Spolu s Vídeňským pěveckým sborem vystoupili v Canisiuskirche ve Vídni. Od roku 2007 do roku 2012 vystupovali každoročně na koncertech ve Schremsu. Na české straně orchestr pravidelně vystupuje v Jindřichově Hradci v kapli svaté Máří Magdalény, v tamějším kulturním domě Střelnice a na zámku. Spolu s dačickým pěveckým sborem vystoupili hudebníci na jindřichohradeckých vánočních trzích a v Nové Bystrici. V roce 2008 vystoupil Mezinárodní smyčcový orchestr na benefičním koncertě v kostele

sv. Víta v Pelhřimově. Výtěžek z koncertu byl věnován Fokusu Vysočina⁶. A v posledních letech orchestr spolupracuje i s německým městem Neckargemünd ze spolkové země Badensko-Württembersko – partnerským městem Jindřichova Hradce. Dvě žákyně z tohoto města navštívily také letní soustředění (Chytka, 2019).

Koncertů a soustředění se účastnili a účastní i obyvatelé Nové Bystřice. V roce 2005 se v Nové Bystřici konal novoroční koncert v místním kulturním domě Koruna. Na začátku programu přivítal všechny přítomné starosta Nové Bystřice pan Jiří Zimola, který promluvil o uplynulém roce 2004 a posléze připojil svůj pozdrav i starosta partnerského města Heidenreichstein pan Hans Pichler. Součástí koncertu bylo i předávání pamětních listů oceněným občanům města Nová Bystřice. Na koncertu zazněly skladby od P. I. Čajkovského, G. F. Händla a A. Dvořáka (Program koncertu, 2005).

Je až obdivuhodné, jak jedna osoba, v tomto případě pan dirigent Miroslav Chytka, dokáže propojit národy. Při zpracování této práce jsem poznala, že je to díky jeho lásce k hudbě, nadšení, skromnosti a usilovné každodenní práci.

⁶ Organizace se sídlem v Pelhřimově pomáhá psychicky i zdravotně postiženým lidem.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala česko-rakouskými kontakty na Novobystřicku. Prostudovala jsem historii území z místních kronik, historii školství, obce a místních zájmových spolků. Zjistila jsem, že počátky těchto kontaktů se datují do devadesátých let 20. století, tedy do doby po pádu tzv. Železné opony a ve větší či menší intenzitě trvají do současnosti. Toto třicetileté období je v této práci zmapováno.

Pro budoucnost jsou klíčové dnešní vztahy, které se formovaly s rozdílnou intenzitou a pod „taktovkou“ různých aktérů. Do roku 1945 na území Novobystřicka žilo německy mluvící obyvatelstvo, následně bylo odsunuto a do území se nastěhovalo české obyvatelstvo. Soužití okolo státní hranice nebylo jednoduché. V roce 1948 byly kontakty na dlouhou dobu přerušeny.

Ze srovnání situace v oblasti výuky němčiny v česko-rakouském pohraničí Jihočeského kraje je zřejmé, že zajištění němčiny a rozvoj přeshraniční spolupráce na Novobystřicku je příkladem dobré praxe a žité spolupráce. Podstatné je, že klíčovým předpokladem dobrých vztahů je znalost sousedního prostředí a znalost jazyka. To znamená, že výuka němčiny by v území měla být nejen podporována, ale měla by se zaměřit především na nejmladší generaci, protože právě ona není zatížena historickými spory o výklad událostí z místních dějin a se sousedy „ze zahraničí“ by do budoucna mohla tvořit nekonfliktní přeshraniční společenství.

Resume

In meiner Bachelorarbeit habe ich mich mit dem tschechisch-österreichischen Kontakt in der Region Nová Bystrice beschäftigt. Ich habe die Geschichte der Region mithilfe von lokalen Chroniken, der Bildungsgeschichte, der Gemeinschaft und lokalen Interessengruppen studiert. Ich habe festgestellt, dass die Anfänge dieser Kontakte bis in die 1990er Jahre zurückreichen, das heißt nach dem Fall des Eisernen Vorhangs und mehr oder weniger bis heute. Diese 30jährige Periode wird in dieser Arbeit abgebildet.

Die heutigen Beziehungen sind für die Zukunft von entscheidender Bedeutung. Sie bilden sich mit unterschiedlicher Intensität und unter der Leitung verschiedener Akteure. Bis 1945 lebte die deutschsprachige Bevölkerung in Nová Bystrice und danach zog die tschechische Bevölkerung in das Gebiet ein. Die Koexistenz an der Staatsgrenze war nicht einfach. 1948 wurden die Kontakte lange unterbrochen.

Ein Vergleich der Situation im Deutschunterricht in der tschechisch-österreichischen Grenzregion Südböhmens zeigt, dass die Sicherung der Deutschen und die Entwicklung der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit in der Region Nová Bystrice ein Beispiel für bewährte Verfahren und gelebte Zusammenarbeit ist. Wesentlich ist auch, dass die Kenntnisse der angrenzenden Umgebung und die Kenntnisse der Sprache eine wichtige Voraussetzung für gute Beziehungen sind. Dies bedeutet, dass der Deutschunterricht nicht nur im Gebiet Nová Bystrice gefördert werden sollte, sondern sich vor allem auf die jüngste Generation konzentrieren sollte, da er nicht durch historische Streitigkeiten über die Interpretation von Ereignissen aus der Ortsgeschichte belastet wird und mit den Nachbarn "aus dem Ausland" ein Konflikt zwischen grenzüberschreitenden Gemeinschaften entstehen könnte.

Seznam literatury

Bibliografie

BARTONĚK, Antonín a kol. *Waldviertel, Weinviertel, Jižní Morava: průvodce krajem a jeho kulturou*. Břeclav: Moraviapress, 1999. ISBN 80-86181-15-4.

JEŘÁBEK, Milan a kol. *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1051-3.

JIRÁSKO, Luděk. *Česká Kanada - Jindřichohradecko a Novobystřicko*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2011. ISBN 978-80-7432-117-7.

PAČISKOVÁ, Dana. Zmizení obcí na Novobystřicku. V: PERZI, Niklas a Michal STEHLÍK. *Zapomenutý všední den: 20. století v zrcadle středoevropského regionu = Verschwundene Lebenswelt - Vergessener Alltag: das 20. Jahrhundert im Spiegel einer mitteleuropäischen Region*. Waidhofen a.d. Thaya: Bibliothek der Provinz, 2001. ISBN 3-85252-440-7.

PERZI, Niklas a Michal STEHLÍK. *Zapomenutý všední den: 20. století v zrcadle středoevropského regionu = Verschwundene Lebenswelt - Vergessener Alltag: das 20. Jahrhundert im Spiegel einer mitteleuropäischen Region*. Waidhofen a.d. Thaya: Bibliothek der Provinz, 2001. ISBN 3-85252-440-7.

ŠILHAN, Václav. *95 let českého školství, 111 let školní budovy v Nové Bystřici*. Jindřichův Hradec, 2014.

ZIMOLA, Jiří. *Boj Čechů v Čechách (z dějin Národní jednoty pošumavské)*. Jindřichův Hradec, 1999.

Kroniky

GARHOFER, Milan. *Almanach, vydaný u příležitosti 140 let založení SDH města Nová Bystřice 1875-2015*. Nová Bystřice, 2015.

Městský úřad v Nové Bystřici, *Kronika města*, 3. kniha. (Číslo kroniky neuvedeno, není uložena v archivu.)

Program koncertu. *Novoroční koncert*. Kulturní dům Koruna Nová Bystřice, leden 2005.

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, *základní devítiletá škola 1.-5. ročník Artoleč*, 1945-1961, č. fondu 586.

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, *základní devítiletá škola 1.-5. ročník Blato*, 1945-1966, č. fondu 615.

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, *základní devítiletá škola 1.-5. ročník Hůrky*, 1945-1978, č. fondu 951.

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, *národní škola Lhota u Číměře*, 1945-1951, č. fondu 1096.

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, *národní škola Potočná*, 1945-1949, č. fondu 1883.

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, *národní škola Sedlo v kronice základní devítiletá škola 1.-5. ročník Číměř*, 1945-1977, č. fondu 706.

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, *základní devítiletá škola 1.-5. ročník Senotín*, 1945-1972, č. fondu 1457.

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, *základní devítiletá škola 1.-5. ročník Nový Vojšrov*, 1945-1973, č. fondu 1843.

Základní škola a Mateřská škola Nová Bystřice, *kronika základní školy*, od roku 1996. (Číslo kroniky neuvedeno, není uložena v archivu)

Časopisy

BOHUSLAV, David a Pavel CHROMÝ. Pohraničí Česka: na cestě od izolace k integraci. *Geografické rozhledy*, 2005, č. 14(5), s. 130–131.

JEŘÁBEK, Miroslav. Pohraničí, přeshraniční spolupráce a euroregiony – evropský pohled a situace v Česku. *Geografické rozhledy*, 2000, č.10(1), s. 6-7.

NOVÁČEK, Aleš. Jižní Čechy v zrcadle dějin a srovnání. *Geografické rozhledy*, 2012, č. 21(3), s. 2–4.

Záznamy Základní a Mateřské školy v Nové Bystřici

Dispoziční fond. Základní škola. „Dobrý den, sousedé – Guten Tag, Nachbar!“. Příloha 3 k žádosti – zdůvodnění nákladů, 2007.

Dispoziční fond. Základní škola. „Dobrý den, sousedé – Guten Tag, Nachbar!“. Formulář pro podání projektové žádosti – INTERREG IIIA ČR-Rakousko DF, 2007.

DVOŘÁK, Tomáš. Malotřídní školy na Novobystřicku, *Absolventská práce*. Nová Bystřice, květen 2014.

Fond malých projektů Jižní Čechy – Horní Rakousko – Dolní Rakousko. Závěrečná zpráva za malý projekt, číslo projektu ETZ-KPF/SB/01/050. Advent na hranici 2008, Jihočeská Silva Nortica květen 2009.

Elektronické zdroje

URL1: Základní škola a Mateřská škola Nová Bystřice. *Historie školy*. [online]. ZŠ a MŠ Nová Bystřice: © 2018 [cit. 3.4.2019]. Dostupné z: <http://zs.novabystrice.cz>

URL2: Stadtgemeinde Heidenreichstein. *Bildungs und Kultur*. [online]. Heidenreichstein © 2018 [cit. 12.4.2019]. Dostupné z: <http://www.heidenreichstein.gv.at>

URL3: Úřad dolnorakouské zemské vlády. *Interkulturní vzdělávání dětí a dospělých. Projekt* [online]. UDZV: © 2010 [cit. 15.4.2019]. Dostupné z: <http://www.ibke-at-cz.eu>

URL4: Zařízení pro další vzdělávání pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Středisko služeb školám. BIG ATCZ5. *Vítejte na startu...*[online]. ZVaS: © 2016 [cit. 13.4.2019]. Dostupné z: <http://big.zvas.cz>

URL5: Stadtgemeinde Haugschlag. *Katastralgemeinden*. [online]. Haugschlag © 2018 [cit. 18.4.2019]. Dostupné z: <https://www.haugschlag.gv.at>